

บทที่ 2

โครงการส่งเสริมงานเกษตรพื้นฐานโรงเรียนชนบท ระยะที่ 2

ความเป็นมา

โครงการเพื่อเด็กไทย สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยพายัพ ได้เริ่มจัดทำโครงการเกษตรโรงเรียนชนบทมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2529 โดยได้รับความร่วมมือ จากสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอทยอดอยสะเกิด ในการดำเนินงานและจัดกิจกรรมทางการเกษตร เช่น การเลี้ยงไก่ การเลี้ยงนกกกระทา ตลอดจนการเพาะปลูกพืช ผัก ทั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายที่จะให้ครูและนักเรียนได้รับประสบการณ์ในการทำเกษตรขั้นพื้นฐาน อันจะนำเอาความรู้ไปประกอบเป็นอาชีพหลักหรืออาชีพเสริม ตลอดจนการส่งเสริมและสนับสนุนอาหารกลางวัน อันจะช่วยเพิ่มโภชนาการอาหารแก่นักเรียน

การประเมินผลโครงการเกษตรโรงเรียนชนบท เมื่อปี 2533 และ 2538 ได้พบว่าโครงการดังกล่าวได้ประสบความสำเร็จและบรรลุวัตถุประสงค์ทั้งของสถาบันวิจัยและพัฒนาและโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการที่สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอทยอดอยสะเกิด การประเมินผลดังกล่าว ยังได้ชี้ให้เห็นทั้งความสำคัญและความเหมาะสมที่จะยังคงดำเนินกิจกรรมดังกล่าวให้กว้างขวางออกไป อย่างไรก็ตามปัญหาหลักที่พบเกี่ยวกับโครงการนี้ก็คืองบประมาณที่จะนำมาใช้สนับสนุนกิจกรรมที่โรงเรียนชนบทได้กำหนดขึ้น ซึ่งหลายต่อหลายครั้งการปฏิบัติงานโครงการดังกล่าวได้รับบริจาคจากองค์กรการกุศลทั้งภายในและต่างประเทศ ด้วยเหตุนี้โครงการส่งเสริมงานเกษตรพื้นฐานโรงเรียนชนบทจึงได้เสนอขอความช่วยเหลือและ สนับสนุนด้านงบประมาณจาก Canada Fund สถานทูต Canada ประจำประเทศไทย โดยผ่านการช่วยเหลือและการจัดเตรียมด้านเอกสารโครงการ (Project Proposal) จากโครงการเพื่อเด็กไทย สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยพายัพ ทั้งนี้เพื่อจะให้มีการขยายผลทั้งระบบความคิด กิจกรรมและประโยชน์ให้เกิดแก่โรงเรียนที่สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอทยอดอยสะเกิด จังหวัดเชียงใหม่ รวมตลอดถึงการขยายแนวความคิด ดังกล่าวเข้าสู่โรงเรียนประถมศึกษาในอำเภออื่น ๆ ต่อไป

เหตุผล

การดำเนินงานของโครงการเกษตรโรงเรียนชนบทที่ผ่านมาปรากฏว่า โรงเรียน 9 แห่ง ได้ถูกคัดเลือกเป็นโรงเรียนตัวอย่างที่จะมีการขยายผลใน กิจกรรมที่ประสบความสำเร็จรวมทั้งเป็นหน่วยในการสาธิต ทั้งนี้ด้วยเหตุผลที่โรงเรียนดังกล่าวได้สั่งสมประสบการณ์ทั้งตัวครูผู้ปฏิบัติและนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ ตลอดจนการเรียนรู้กระบวนการทำงานกับโครงการนี้มาเป็นอย่างดี ซึ่งโรงเรียนตัวอย่างทั้ง 9 โรงเรียนดังกล่าวจะขยายผลทางด้านแนวความคิด กิจกรรมและวิธีการดำเนินงานให้กับโรงเรียนที่ถูกเลือกเข้ามาร่วมในโครงการนี้ รวมทั้งสิ้น 15

โรงเรียน ในปี 2539 และในปี 2540 คาดว่ามี โรงเรียนเข้าร่วมทั้งหมด 35 แห่ง ในสังกัด สำนักงานประถมศึกษาอำเภอคอยสะเกิด จังหวัดเชียงใหม่

วัตถุประสงค์ของโครงการ

โครงการนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะอบรมให้นักเรียนในโรงเรียนชนบทได้มีส่วนช่วยเหลือและเสริมรายได้ของครอบครัว ตลอดจนเสริมสร้างประสบการณ์ในการจัดการกิจกรรมต่าง ๆ ทาง การเกษตร ดังต่อไปนี้

- 8.1 เพื่ออบรมให้เด็กนักเรียนในชนบทรู้จักการเลี้ยงสัตว์ขั้นพื้นฐาน โดยผสมผสานวิธีการทางสมัยใหม่และวิธีการแบบดั้งเดิม
- 8.2 เพื่อสนับสนุนแหล่งทุนในการดำเนินงานโครงการในโรงเรียน บ้าน และชุมชนของเด็กนักเรียนอาศัยอยู่ในชุมชนนั้น
- 8.3 เพื่อเผยแพร่และขยายผลเกี่ยวกับความรู้ด้านเกษตรธรรมชาติและการอนุรักษ์สภาวะแวดล้อม
- 8.4 เพื่อส่งเสริมให้มีการใช้ประโยชน์จากผลิตภัณฑ์ที่ได้จากโครงการนี้เพื่อการปรับปรุงสภาวะโภชนาการในโครงการอาหารกลางวัน
- 8.5 เพื่อส่งเสริมและปรับปรุงสภาวะเศรษฐกิจของครอบครัวนักเรียนที่ยากจน
- 8.6 เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน บ้านและชุมชนเพื่อการสร้างความตระหนักในการร่วมรับผิดชอบต่อสังคม
- 8.7 เพื่อสร้างแนวความคิดในการมีส่วนร่วมของครู นักเรียน และ หมู่บ้าน ชนบท ทั้งนี้โดยมีจุดหมายเพื่อให้โครงการมีความยั่งยืนต่อไป

การดำเนินงานของโครงการ

1. กิจกรรม : เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการในการอบรมและให้ความรู้แก่เด็กนักเรียนด้านทฤษฎีและการปฏิบัติเกี่ยวกับงานเกษตรโรงเรียน ชนบทโครงการนี้มีการวางแผนดำเนินงานในประเด็นหลัก 3 ประเด็น ดังนี้

ก. การประชุมเชิงปฏิบัติการและการวางแผน การประชุมเชิงปฏิบัติการนี้จะดำเนินการในกลุ่มครูปฏิบัติการ ครูนิเทศ และเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบจากสำนักงานการประถมศึกษา ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

- (1) ทำความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของโครงการ
- (2) เปิดโอกาสให้มีการระดมความคิดและกำหนดกิจกรรม หรือ โครงการที่จะดำเนินการในโครงการเกษตรโรงเรียนชนบท
- (3) วางแผนจัดทำงบประมาณ
- (4) สร้างความเข้าใจในวัตถุประสงค์ระยะยาวของโครงการ

ข. การให้การสนับสนุนโครงการเกษตรโรงเรียนชนบท
กิจกรรมในขั้นตอนนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะเน้น

- (1) การสนับสนุนเด็กนักเรียนได้ลงมือปฏิบัติงานเกษตรด้วยตัวเอง ภายใต้การนิเทศงานของครูผู้รับผิดชอบ
- (2) เด็กนักเรียนผู้เข้าร่วมโครงการนี้ นอกจากจะได้รับการอบรมให้ความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์ชั้นพื้นฐาน งานเกษตรธรรมชาติแล้ว จะต้องเรียนรู้ที่จะให้ความรู้ที่ตนเองได้รับแก่ผู้อื่นด้วย
- (3) ในบางครั้งเด็กนักเรียน (ที่ยากจน) อาจได้รับการสนับสนุนด้านเงินทุนจำนวนหนึ่งเพื่อนำไปเสริมสร้างรายได้แก่ครอบครัว
- (4) กิจกรรมที่โครงการนี้เน้นให้การสนับสนุน คือ
 - (4.1) การทำสวนผักปลอดสารพิษ
 - (4.2) การเลี้ยงสัตว์ชั้นพื้นฐาน
 - (4.3) การให้ลูกศึกษาและโภชนาศึกษา
 - (4.4) การส่งเสริมสนับสนุนโครงการอาหารกลางวัน
 - (4.5) การให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโครงการนี้แก่ชุมชน

ค. การจัดค่ายฤดูร้อน : การจัดค่ายฤดูร้อนจะเป็นการทบทวนและประเมินผลการทำงานในกิจกรรมนี้

- (1) เป็นการเปิดโอกาสให้แก่ผู้เข้าร่วมโครงการ ได้แบ่งปันประสบการณ์และเสนอความคิดเห็น ตลอดจนปรึกษาหารือเกี่ยวกับโครงการทั้งในด้านผลดี ผลเสีย และปัญหาที่เกิดจากการปฏิบัติงานของโครงการ ชุมชน และพื้นที่อื่นที่เกี่ยวข้อง
- (2) การจัดทัศนศึกษางานโครงการพัฒนาอื่น ๆ ก็จะสามารถดำเนินการได้ ทั้งนี้เพื่อให้ครูและนักเรียนได้ร่วมกันสร้างความคิดใหม่ในการวางโครงการในอนาคต
- (3) การประเมินผลโครงการนี้จะดำเนินการในรูปของคณะกรรมการ โดยเน้นการประเมินผลเกี่ยวกับทัศนคติของนักเรียนและครูต่อโครงการ รวมทั้งการประเมินประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของโครงการด้วย

2. แผนการดำเนินงาน : โครงการนี้มีแผนการดำเนินงานในแต่ละปี ดังนี้

พฤษภาคม : การประชุมเชิงปฏิบัติการวางแผนการดำเนินงานสำหรับครูเข้าร่วมโครงการ ครูนิเทศและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

มิถุนายน : การสำรวจเงื่อนไขต่าง ๆ ของโรงเรียนที่จะเข้าร่วมกับโครงการ เช่น การซ่อมแซมโรงน้ำ อู่ปรุที่ต้อการและการประมาณค่าใช้จ่าย

กรกฎาคม : การมอบทุนของโครงการกับโรงเรียนต่าง ๆ เพื่อเริ่มปฏิบัติงานตามแผน

สิงหาคม : การนิเทศงานเพื่อดูความก้าวหน้าของโครงการ ตลอดจนการสนับสนุนเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

มีนาคม : การมอบผลผลิตจากโรงเรียนให้แก่เด็กนักเรียนเพื่อนำไปเริ่มปฏิบัติ (เลี้ยงและเพาะปลูก) ที่บ้านของเด็กนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ ตลอดจนการจำหน่ายผลผลิตที่ได้จากการเริ่มทำโครงการครั้งแรกที่เหลือจากการใช้สนับสนุนในโครงการครั้งแรกที่เหลือจากการใช้สนับสนุนในโครงการอาหารกลางวันแก่เด็กนักเรียนและคืนเงินที่ได้จากการจำหน่ายแก่คณะกรรมการ เพื่อจะใช้ในปีต่อไป

เมษายน : การจัดค่ายฤดูร้อนเพื่อทบทวนและประเมินผล

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ

คณะกรรมการโครงการเพื่อเด็กไทย แผนกส่งเสริมและเผยแพร่ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยพายัพ ร่วมกับสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้การสนับสนุนของ กองทุนแคนาดา สถานเอกอัครราชทูตแคนาดา ประจำประเทศไทย

ผู้แทนหน่วยงานที่รับผิดชอบ

1. ดร.สินธุ์ สโรบล ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยพายัพ
2. ดร.อิชยา สุภาศรี ชิตเทอริรี่ ประธานกรรมการโครงการเพื่อเด็กไทย สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยพายัพ
3. นายปรีชา บัววิรัตน์เลิศ คีอชานีเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
4. ครูใหญ่หรือผู้แทนที่เข้าร่วมโครงการฯ

ระยะเวลาดำเนินงานของโครงการ

2 ปี (พ.ศ.2539 - มี.ค.2541)

งบประมาณ

ได้รับการสนับสนุนจาก Canada Fund ดังนี้

- 4.1 ปี 2539 จำนวน 112,000.-บาท
 - 4.2 ปี 2540 จำนวน 137,000.-บาท
- รวม 249,000.-บาท

พื้นที่และโรงเรียนที่ดำเนินงาน

โครงการนี้ดำเนินงานในพื้นที่อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่และในโรงเรียนที่สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอดอยสะเก็ด

- 15 โรงเรียน (ปีที่ 1) ประกอบด้วย
 - 1. โรงเรียนบ้านป่าซุย
 - 2. โรงเรียนบ้านดอกแดง
 - 3. โรงเรียนบ้านแม่หวาน
 - 4. โรงเรียนบ้านโพธิ์ทองเจริญ
 - 5. โรงเรียนบ้านแม่ดอน
 - 6. โรงเรียนบ้านป่าสักน้อย
 - 7. โรงเรียนบ้านแม่จ้อง
 - 8. โรงเรียนบ้านแม่คือ
 - 9. โรงเรียนบ้านปางน้ำฤ
 - 10. โรงเรียนป่าไม้แดง
 - 11. โรงเรียนบ้านชลประทานผาแตก
 - 12. โรงเรียนบ้านตลาดขี้เหล็ก
 - 13. โรงเรียนป่าสักงาม
 - 14. โรงเรียนบ้านแม่กะ
 - 15. โรงเรียนบ้านแม่ฮ้อยเงิน

ผลที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการ

- 1. นักเรียนจะได้รับประโยชน์จากการอบรมและปฏิบัติเกี่ยวกับโครงการเกษตรเพื่อเพิ่มความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาวะแวดล้อม ตลอดจนการนำ แนวความคิดนี้ไปดำเนินงานที่บ้านเพื่อเสริมรายได้ให้กับครอบครัว
- 2. การเพิ่มความตระหนักและความเข้าใจเกี่ยวกับการคุ้มครองและปกป้องสิ่งแวดล้อมของผู้ปฏิบัติและผู้เข้าร่วมโครงการนี้
- 3. โครงการอาหารกลางวันจะไม่เพียงแต่มีอาหารกลางวันที่ทำกันเป็นปกติ เท่านั้น แต่จะมีการเพิ่มคุณค่าอาหาร รสชาติ และความหลากหลายของอาหารด้วย

4. การติดต่อและเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร จะเกิดขึ้นระหว่างโรงเรียน และ ชุมชน ที่โครงการนี้เข้าไปดำเนินงาน
5. เด็กนักเรียนในชนบท จะเริ่มพัฒนาความคิดที่จะเข้ามารับผิดชอบต่อสังคมโดยการ ช่วยให้ผู้อื่นได้เริ่มคิดและเริ่มโครงการในชุมชนของตนเองเพื่อจะได้มีวิถีชีวิตที่ดีขึ้น
6. เด็กนักเรียนจะเริ่มรับรู้เกี่ยวกับคุณค่าและมรดกทางวัฒนธรรมและครอบครัวที่ยากจนจะมีโอกาสได้ปรับปรุงมาตรฐานชีวิตของตนเองได้
7. ช่วยให้ลดอัตราการเคลื่อนย้าย อพยพทางประชากร จากชนบทเข้าสู่เมืองในทาง ภาคเหนือของประเทศไทยได้

หมายเหตุ สำหรับการดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมงานเกษตรพื้นฐานโรงเรียนชนบท ระยะเวลาที่ 2 ในปีนี้ 2

มีจำนวนโรงเรียนเข้าร่วมโครงการทั้งสิ้น 20 โรงเรียน ประกอบด้วย

1. โรงเรียนบ้านป่าไม้แดง	11. โรงเรียนบ้านชลประทานผาแตก
2. โรงเรียนบ้านป่าขุย	12. โรงเรียนบ้านแม่ดอน
3. โรงเรียนบ้านสันตันม่วงเหนือ	13. โรงเรียนบ้านปางน้ำฤ
4. โรงเรียนบ้านสันตันม่วงใต้	14. โรงเรียนบ้านป่าสักน้อย
5. โรงเรียนบ้านแม่คือ	15. โรงเรียนบ้านตลาดขี้เหล็ก
6. โรงเรียนบ้านแม่ก๊ะ	16. โรงเรียนบ้านป่าไผ่
7. โรงเรียนบ้านแม่จ้อง	17. โรงเรียนบ้านป่าเหมือด
8. โรงเรียนบ้านสันทราย	18. โรงเรียนบ้านแม่ฮ้อยเงิน
9. โรงเรียนบ้านหลวงเหนือ	19. โรงเรียนบ้านโพธิ์ทองเจริญ
10. โรงเรียนบ้านป่าสักงาม	20. โรงเรียนบ้านร้องขี้เหล็ก